
СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ

И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Анета Дончева Дончева

за конкурса за заемане на академичната длъжност „Доцент“, обявен в Държавен вестник, бр.21, 15 март 2022 г. от СУ „Св. Климент Охридски“ в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Организация и управление на информационни ресурси) с единствен кандидат д-р **Биляна Яврукова**

1. Представяне на кандидата

Д-р Биляна Андреева Яврукова е единствен кандидат за конкурса за заемане на академичната длъжност „Доцент“, обявен в Държавен вестник, бр.21, 15 март 2022 г. от СУ „Св. Климент Охридски“ в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Организация и управление на информационни ресурси).

Понастоящем тя заема длъжността заместник директор на Университетска библиотека на СУ „Св. Климент Охридски“ (УБ на СУ).

1.1. Образование и обучение

Д-р Биляна Яврукова е последователно бакалавър и магистър от СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“. През 2016 г. тя защитава докторантура с тема на дисертационния труд „Библиографски контрол в процеса на ретроспективна конверсия и дигитализация на фондовете“.

Професионалната и реализация започва като библиотекар през 2001 г. в СУ „Св. Климент Охридски“, в Университетската библиотека, в отдел „Междубиблиотечно заемане“. Последователно е началник на отдел „Книгообмен“, а след това и заместник директор.

1.2. Учебно-преподавателска дейност

В Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“, в специалността „Библиотечно-информационни науки“, д-р Б. Яврукова ръководи вече няколко години много успешно учебната практика в бакалавърската степен.

Понастоящем води упражнения в рамките на курс „Библиотекознание и библиография“ в бакалавърска степен, Софийски университет, Исторически факултет, специалност „Архивистика и документалистика“.

Тук бих желала да отбележа някои факти, които считам за особено важни за бъдещата и успешна учебно-преподавателска дейност на д-р Б. Яврукова. Тя е придобила знания не само в областта на библиотечната теория, но има и изключително голям опит в областта на приложното библиотекознание и библиотечната практика. По време на студентските си години, но и по време на работата си в Университетската библиотека тя участва в множество международни квалификационни курсове и обучителни семинари. Запознава се с добрите практики в много водещи библиотеки в Румъния, Полша, Германия.

Лично познавам и високо оценявам работата на д-р Б. Яврукова в две важни за библиотеките организации - *Българската библиотечно-информационна асоциация (ББИА)*, където работи като индивидуален член и е работила като член на управителния съвет и председател на секцията на научните библиотеки в периода декември 2012 г. - юни 2015 г. и в *ТК 16 „Архивна, библиотечна и информационна дейност“* към Българския институт по стандартизация (БИС). Тя има голям принос в развитието на стандартизацията в архивната, библиотечната и информационните дейности като експерт- представител на СУ „Св. Климент Охридски“ в ТК 16 и като експерт от България в ISO/TC 46/SC 8 при разработка на международни стандарти в библиотечната област.

1.3. Участие в научно-изследователски проекти

Д-р Б. Яврукова участва активно в различни научно- изследователски проекти, свързани с развитието на библиотечните колекции, информационните ресурси и библиотечните мрежи като:- тематичен проект „Създаване на база данни от филигранни от старопечатните книги от XIX в. от колекциите на Университетска библиотека и ЦСВП „Иван Дуйчев“ - основа за датиране на ръкописи от същия период”, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ на СУ;- проект „Проектиране и разработване на прототип на информационна система „Указател за цитируемост на публикации от български автори (обществени науки)“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ (2017-2020 г.);-проект „НАБИС” – Национална академична библиотечно-информационна система (2009-2016 г.), финансиран от Фондация „Америка за България“.

2. Публикации. Описание на представените публикации за конкурса.

Представеният списък на всички публикации на д-р Б. Яврукова съдържа 29 бр., от които монографии- 2 бр.; публикации в научни списания и сборници –27 бр. Този списък е допълнен с преводи- 4 бр.; преводи и редакция на преводи на международни стандарти в качеството на член на ТК 16 към БИС- 10 бр.; интервюта, рецензии и други статии- 7 бр.; редакторска дейност- 3 бр.; участия в конференции, семинари и други с доклади и презентации- 15 бр.

За настоящия конкурс д-р Б. Яврукова е представила за рецензиране дигитални копия на научните си трудове. Приложен е *Списък на публикациите*, представени за участие в конкурса за „доцент“, които са групирани както следва:

I. Монографии- 2;

II. Статии – 15.

Общо – 17 научни труда.

3. Научна дейност. Оценка на научните публикации. Приноси.

От описанието на материалите за конкурса става ясно, че кандидатката е посочила оригинални научноизследователски трудове, публикации и научно-приложни разработки, които подлежат на оценка по съвкупност. Представената за рецензиране научна продукция по своя обхват и структура дава възможност за оценка на качествата на кандидатката като изследовател, а професионалната и` биография разкрива умело съчетаване на научна и практико-приложна дейност в областта на библиотекознанието и библиотечното дело и отговаря на условията по Раздел III, чл.53, ал.1-5 на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България.

3.1. Хабилитационен труд

Основният труд на д-р Б. Яврукова с който участва в конкурса за доцент е хабилитационният труд „*Развитие на българския инструментариум за изграждане на библиотечно-информационни системи: Изграждане на каталожната система на Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“*“. (№1 в Списъка с публикации).

Хабилитационният труд е издаден като монография от Университетското издателство „Св. Климент Охридски“ през 2022 г., която е рецензирана от проф. дн Цветанка Панчева и доц. д-р Милена Миланова. Монографията е с обем 311 страници (текст и приложения).

Работата представя множеството наблюдения и обобщения на автора, изградени въз основа на задълбочени проучвания на теорията и практиката при формирането на библиотечните каталози и каталожните системи в България. Изследването проследява последователното прилагане на каталозите и каталожните системи в създаването на справочния апарат на по-големите български библиотеки и най-вече на най-старата и най-голямата – УБ на СУ.

Авторката демонстрира много познания върху една основополагаща област в библиотечната дейност, каквато е каталогизацията. Тези поднания и дават възможност да проследи развитието на проблемите от първите стъпки за създаване на каталози в българските библиотеки в периода 1878–1944 г., през стандартизирането на каталогизационната дейност в България в периода 1944–1990 г. до периода на въвеждането на процесите на автоматизация на библиотечните каталози и превръщането им в информационни ресурси. В последната глава на труда се разглежда съвременното състояние на информационните ресурси, създавани от библиотеките и тяхното развитие в цифровата среда или както авторката я назовава „дигиталната екосистема“.

За високата оценка на работата и приносните моменти в нея прилагаме следните аргументи:

- Изследването е обективно, защото се базира на библиотечно-информационни системи и изградените видове каталози на водещи библиотеки у нас. То е добре замислено и е актуално, имайки пред вид развитието на съвременните

технологии и комуникации и промените, които те налагат в библиотечно-информационните системи.

- Работата е добре структурирана и балансирана, значима по съдържание. Откроява се изключителната коректността към източниците. В работата ясно проличава авторовото уважение към труда на редица български изследователи и библиотекари, работили за изграждането на каталозите и каталожните системи в българските библиотеки. Ясно са формулирани целите и методологията на изследване. Трудът е приносен, защото изследва цялостно и в тяхната последователност процесите и най-вече връзките и взаимоотношенията в рамките на библиотечно-информационните системи на нашите библиотеки. Това реално дава възможност да бъде обобщена теорията и практиката в областта на каталогизацията на българските библиотеки, но и да се начертаят пътищата на нейното бъдещо развитие в цифровата среда.

- Работата има голям принос в представянето на стандартите, стандартизационната дейност и терминологията в изграждането на библиотечните и информационните системи. Доказва се как на основата на използването им в каталогизационните процеси се увеличава тяхната значимост за развитието на инструментариума, особено при постоянно променящата се технологична и комуникационна среда.

- В труда са направени важни изводи за развитието на българските библиотеки и представянето на техните библиотечно-информационни системи. Напълно подкрепям например извода, че в тази област „...българските библиотеки следват пътя на развитие на световните библиотеки, като преминават последователно през всички етапи на създаване на библиотечни каталози, а библиотечните специалисти във всеки един от разглежданите периоди познават детайлно и задълбочено световните инструменти за създаването на библиотечно-информационни системи и ги прилагат в своята практика независимо от финансовите, идеологическите и политическите ограничения и препятствия...“.

3.2. Монографии

Монографията *„Библиографски контрол в процеса на ретроспективна конверсия и дигитализация на библиотечните фондове“*. (№2 в Списъка с публикации) е създадена на основата на защитен дисертационен труд през 2016 г.

В монографията авторката си поставя една доста трудна задача- да изследва приложението на библиографския контрол в процесите на ретроспективна конверсия и изграждане на дигитална библиотека в контекста на българската реалност. За целта тя прави редица теоретични изследвания и анализи и представя възможни експериментални модели, вкл. организационни програми. В отделните части и глави на монографията са изследвани и представени:

- изследване и анализ на същността и значението на библиографския контрол и ролята му в процеса на ретроспективна конверсия и дигитализация на библиотечните фондове (развой на концепцията за библиографски контрол; ретроспективната конверсия в големи световни библиотеки; библиографския контрол и дигитализирането на библиотечните фондове; създадените специално за библиотеки схеми за метаданни и др.);

- изследване и анализ на развитието на библиографския контрол и приложението му в процесите на ретроспективна конверсия и дигитализация в българските библиотеки като това изследване е съотнесено към световното ниво;
- представяне на експериментален модел за обща организационна програма в библиотеки с филиална структура на основа на опита на УБ на СУ.

Няколко години преди защитата на дисертационния труд на д-р Б. Яврукова и в периода до излизането на посочената по-горе монография, в българските библиотеки текат много интензивни процеси на ретроспективна конверсия и дигитализация на библиотечните фондове. Те са предизвикани от бурния стремеж и у нас да бъдат въведени появилите се и вече работещи нови технологии в библиотеките в света. За съжаление голяма част от тези процеси бяха доста „самодейни“, некоординирани и най-важното личеше слабо познаване на международната практика и стандартите. Затова считам, че монографията на д-р Б. Яврукова се е появила в подходящо време, тя има изключителен принос както за развитието на теорията, така и за развитието на добрите практики в българските библиотеки, базирани на знанието.

3.3. Статии

Статиите в периодични издания и сборници, представени от д-р Б. Яврукова за участие в конкурса за доцент, са подбрани с оглед на тяхната тематична и концептуална свързаност с основните изследвания, реализирани от нея през последните години. Представените за участие в конкурса статии ще бъдат рецензирани с оглед на тяхната релевантност, иновативност и полезност за изследването и развитието на съответните групирани тематични области, а именно:

А. Комплектуване и каталогизация на библиотечни фондове

Тук са представени публикации в две големи области от теорията и практиката на библиотеките, в които д-р Б. Яврукова има голям професионален опит и е натрупала сериозни наблюдения и изследвания.

В *областта на комплектуването* се открояват две публикации, едната разкриваща мястото на книгообмена при комплектуване на библиотечните фондове и другата, свързана с комплектуването на академичните библиотеки. Статията „*Значението на книгообмена за комплектуване на библиотеките*“ (№17 в Списъка с публикации) показва добро познаване на проблемите през последните години- финансови, организационни, съдържателни. В същото време на основата на направения анализ и обобщен опит за книгообмена в УБ на СУ се посочват и възможните решения в бъдеще. В „*Тенденции в комплектуването на академичните библиотеки*“ (№4 в Списъка с публикации) се третира проблемите на трансформацията на колекциите и фондовете под тежестта на обема на електронните източници и електронната информация. Проблемите са анализирани по-широко, защото се прави връзка и с продължаващото набавяне на ресурси на хартиен носител.

В *областта на каталогизацията* обръщаме внимание на публикациите, които са свързани с развитието на каталозите в УБ на СУ „*Развитие на каталозите на Университетската библиотека „Св. Климент*“ (№8 в Списъка с публикации) и „*Retrospective conversion and the process of digitalization based on the experience of Sofia university library “St. Kliment Ohridski”*“ (№15 в Списъка с публикации). Тези статии показват

пътищата, по които тази голяма българска библиотека е извършила пълна ретроспективна конверсия на своите каталози чрез участието си в проекта „Национална академична библиотечно-информационна система“ (НАБИС). В публикациите са представени процесите на ретроспективната конверсия, както и начина, по който тя се използва при дигитализация на библиотечни колекции.

Приносен момент има и в статията *“Новата рамка за библиографски контрол или бъдещето на каталогизацията”* (№13 в Списъка с публикации), защото се представя все още непознатият и неосмислен в нашата теория и практика инструмент VIBFRAME, чиято основна цел е да служи за създаване, съхранение и повторно използване на библиографски и нормативни записи чрез споделена каталогизация.

Б. Организация и управление на библиотечно-информационни системи и услуги

В този раздел публикациите третират много проблеми, които са задълбочено изследвани. Две публикации третират изключително важните проблеми, свързани с кооперацията и координацията при изграждането на сводните каталози и споделената каталогизация. В статията *„Проект НАБИС - нови възможности за библиотеките в България“* (№14 в Списъка с публикации) са анализирани основните цели и стъпки в изграждане на своден каталог на академичните библиотеки. По късно в статията *„Споделена каталогизация и ролята на библиотечно-информационните мрежи“* (№3 в Списъка с публикации) пък се анализира ситуацията за подпомагането на обмена на библиографски и нормативни данни между библиотеките като се съпоставят основните технологични инструменти, използвани в процеса на споделена каталогизация.

Предоставянето на нови библиотечно-информационни услуги е застъпено в целия му спектър- от анализа на резултатите от проведена анкета сред преподавателите и докторантите в СУ, където са изследвани нивото на познаване на ресурсите и услугите, които предлага библиотеката - в статията *„Проучване на информационните потребности на преподаватели и докторанти в Софийския университет „Св. Климент Охридски“* (№12 в Списъка с публикации), през отговора на информационните потребности на учените, разкрити и анализирани в статията *„Университетските библиотеки и ролята им в процеса на преминаване към отворен достъп до научни публикации“* (№5 в Списъка с публикации) до възможностите на интегрираната библиотечно-информационна система на библиотеката и разработените услуги за читателите, осъществявани чрез нея в статията *„ALEPH 500 и новите услуги в Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“* (№16 в Списъка с публикации) . Интерес за обслужването представляват и представените в публикацията *„Онлайн и офлайн дигитални колекции на Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“* (№10 в Списъка с публикации) 15 дигитални колекции, достъпни онлайн и „Зографска електронна научно-изследователска библиотека”, която е достъпна само офлайн.

В. Стандартизация и стандартизационна дейност

Както отбелязахме и по-горе в становището, д-р Б. Яврукова има голям принос в развитието на стандартите и стандартизационната дейност в българските библиотеки.

Това се доказва и от представените за конкурса публикации, напр. в статията „*Нови стандарти в областта на библиотечно-информационните науки* (№6 в Списъка с публикации) се дават най-новите стандарти в библиотечната и информационната област, като се пояснява значението на всеки един от тях за конкретните библиотечни дейности и как те могат да подобрят дейността на библиотеките.

В статията „*Стандартизация на каталогизационната дейност в българските библиотеки*“ (№11 в Списъка с публикации, съавтор М. Миланова) се проследява развитието на стандартизацията в областта на библиографското описание в България. Посочени са и предизвикателствата пред българските библиотечни специалисти и необходимостта от повишаване на нивото на стандартизация в тяхната дейност.

Г. Оценка на научните изследвания

Тук са представени две публикации- „*The impact of national citation indexes in the research evaluation process*“ (№7 в Списъка с публикации, съавтори М. Миланова и Е. Белчева-Лозанова), индексирани в Web of Science и статията „*Contemporary problems in reporting the effectiveness of scientific results – Scopus, Web of Science, and the national citation indexes*“ (№9 в Списъка с публикации, съавтори О. Харизанова и А. Ангелова), които изследват проблемите на липсата на наукометрична интегрирана национална база от данни за всички научни дисциплини в българското изследователско пространство. Новаторски подход е приложен в разглежданите различни проблеми, които се опитва да реши проекта „Проектиране и разработване на прототип на информационна система „Индекс на цитируемостта на публикациите на български автори (обществени науки)“- проследяване на цитиранията, индексирани в списания в областта на обществените и хуманитарни науки у нас в най-известните бази от данни и др.

4. Цитиране на публикациите на кандидата в националната и чуждестранна литература (публикационен имидж)

От приложената *Справка за открити цитирания на публикации* на д-р Биляна Андреева Яврукова във връзка с участие в конкурс се вижда, че библиографските цитирания са открити в бази от данни и по традиционен път и собствен архив. Забелязани са общо 12 цитирания на 6 публикации. От цитираните публикации 4 са индексирани в Web of science и 1 в РИНЦ.

5. Препоръки

Бих препоръчала да бъдат продължени изследванията, свързани с проблемите на библиотечно-информационните системи и въвеждането на най-новите стандарти и инструменти за тяхното изграждане.

6. Заключение

Представените за участие в конкурса научни трудове са достатъчни по обем, структура и са в тематични направления в рамките на научната област, в която кандидатства д-р Б. Яврукова. Научната ѝ продукция съдържа съществени приноси с теоретико-методологичен и практико-приложен характер, които вече бяха посочени по-горе в становището.

Д-р Б. Яврукова е доказал се специалист в областта на библиотечното дело, като нейните професионални умения и компетенции са свързани освен с посочените вече области и с организацията и управлението на библиотечни дейности, с оптимизирането

и ефективността на библиотечната дейност; с международните библиотечни връзки и координацията на проекти и програми.

Посочените по-горе научни приноси, особено в областта на каталогизацията и организацията и управлението на библиотечните-информационни системи, в нейните публикации ми дават основание да предложа на уважаемите членове на Научното жури на настоящия конкурс да подкрепят избора на д-р Биляна Андреева Яврукова за заемане на академичната длъжност „Доцент” обявен в Държавен вестник, бр.21, 15 март 2022 г. от СУ „Св. Климент Охридски” в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Организация и управление на информационни ресурси) съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

15.06.2022 г.
София

Член на научното жури:
(доц. д-р Анета Дончева)